

ціональна політика в цілому та вирішення конкретних міжетнічних проблем регламентується усім масивом національного законодавства, яке містить окремі статті стосовно національних меншин, а також визначається міжнародними актами. І у Польщі, і в Румунії розроблялися відповідні законопроекти, але вони так і не були прийняті. В Румунії законопроектів про національні меншини було сім, але жоден з них не було винесено на розгляд парламенту (Вітман К. М. Моделі етнонаціональної політики в постсоціалістичних країнах. 2008, с 392).

Етнонаціональне питання для Європейського Союзу залишається надзвичайно важливим, і зокрема щодо юридичних засобів забезпечення. Дослідники цих проблем демонструють дві крайні точки зору. Прихильники першої вважають, що треба встановити жорсткі стандарти, зафіксовані у міжнародних документах захисту прав меншин, і вимагати під кожної країни їх неухильного виконання. Головний аргумент на користь цієї позиції: права національних та етнічних меншин належать до основних прав людини і повинні захищатися міжнародними стандартами. Інша точка зору полягає у тому, що врегулювання прав меншин є внутрішньою справою тієї держави, на території якої вони проживають, і має регламентуватися виключно внутрішнім, національним законодавством. Головний аргумент на користь цієї позиції полягає в тому, що становище меншин у різних країнах неоднакове, тому не варто, та й неможливо відпрацювати на міжнародному рівні єдину систему правил. Тому поки що міжнародні документи, що стосуються захисту прав національних меншин, мають рекомендаційний характер, безпосередньо для етнічних та національних меншин визначальним є внутрішнє законодавство, а також практика його застосування. А оскільки країни Центральної і Східної Європи, що вступили до Євросоюзу, підтвердили відповідність демократичним вимогам, на відміну від інших постсоціалістичних держав, то їх законодавство і практика його застосування також відповідають демократичним принципам.

Котова Л. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри соціальних теорій*

ОПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

Для сучасної зарубіжної та вітчизняної політичної науки характерним є визнання опозиції в якості невід'ємного елементу політичної системи демократичного суспільства. Водночас, дослідження цього феномену здійснено переважно в межах інших політичних теорій, що пояснюється сутністю самої опозиції, яка є похідною від поняття влади.

Тенденції у сучасному політичному світі визначають місце та роль політичної опозиції, яка укріплює свої позиції та набуває значущості. В багатьох країнах, що розпочали рух до демократизації, з'являються різні моделі політичної опозиції. В деяких країнах опозиційна діяльність не має законодавчого закріплення. Вочевидь, лише в суспільстві в якому дозволяється свобода думки та слова може існувати політична опозиція. Їй вона повинна бути легітимною, щоб її існування було доречним та впливовим.

Загальною тенденцією останніх десятиріч є формування особливого статусу політичної опозиції в державах, які проповідують принципи демократії – багатопартійності політичної системи. Адже існування такої системи не може біти повноцінним без нормального функціонування опозиційних сил. Розробка проектів нормативно-правових актів щодо правового статусу політичної опозиції має бути пріоритетом для країн, які, маючи підпільну опозицію, однак не дозволяють їй виражатися у повній мірі й мати право голосу в уряді. Загальні принципи діяльності української політичної опозиції можна знайти в міжнародно-правових актах, Конституції України та законі України «Про політичні партії в Україні».

Процеси розвитку демократії в Україні потребують вдосконалення механізмів формування та функціонування не лише владних структур, а й опозиції. Опозиційна діяльність повинна базуватися на законодавчому акті, що чітко визначає її поняття, основні засади та принципи, засоби впливу та відповідальність за порушення таких норм. Протягом останніх років у парламент було внесено кілька проектів, які мали регламентувати права опозиції її взаємовідносини з іншими політичними структурами.

Дослідження моделей політичної опозиції у іноземних країнах визначає, що кожна країна проходить шлях до демократії на свій лад. Тому не можна перенести вже існуючу модель на українські лани, адже це не принесе подібного результату. Проте, дослідження таких моделей, визначення їхніх сильних сторін може стати орієнтиром у побудові моделі політичної опозиції в Україні. Наприклад, як взірць можна взяти німецький варіант, в якому опозиція наділена широким спектром повноважень у законодавчій та контрольній сферах, а також здатна впливати на дії виконавчої влади. В орієнтованій на парламент німецькій моделі відсутній єдиний центр опозиції, що є характерним і для України, і вирішення нагальних питань потребує консенсусного стилю прийняття політичних рішень.

Великобританія має найбільш інституціоналізовану модель політичної опозиції у політичній системі. Але її реальний вплив на владу досить незначний. Незважаючи на ряд повноважень, якими наділена офіційна партія опозиції, переважна більшість з них є контрольними, подання альтернативних ініціатив в сфері законотворчості обмежується внесенням поправок.

Основною формою політичної опозиції у цих системах є парламентська. Обсяг її повноважень та прав визначаються на основі політичних традицій та практики. Головними чинниками впливу на формування політичної опозиції є: форма державного правління, партійна система, виборча система, структура вищого законодавчого органу, політична культура суспільства. Опозиція у державі з парламентарною формою правління діє в межах законодавчого органу, і основними її суб'єктами виступають політичні партії. Носіями функцій політичної опозиції в західних країнах виступають політичні партії, групи інтересів та групи тиску, громадські організації, окремі громадяни. Проте основними акторами виступають політичні партії та їхні фракції у вищому законодавчому органі.

В результаті аналізу проблем утвердження політичної опозиції в Україні становлення інституту опозиції має пройти тривалий період випробовувань. Вирішення названих проблем є можливим еволюційним шляхом в процесі демократичної трансформації політичної системи. Незважаючи на це, вже сьогодні можливо відзначити позитивний

рух у досягненні цієї мети. Зокрема, стабілізація партійної системи, демократична ротація і мирна передача влади між двома основними політичними силами, поширення у наукових колах позиції про необхідність законодавчого врегулювання статусу опозиції в Україні та його спроби свідчать про початок інституціоналізації опозиції в державі, метою якої є стабільна демократія. Питання шкідливості чи корисності опозиції часто залежить не так від неї, як від умов її діяльності, що створені владою. Від цих умов залежить залученість чи незалученість опозиції до системи владних відносин в країні.

Головченко А. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри соціальних теорій*

ЕТАПИ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ: СТРАТЕГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ

Після розвалу Радянського Союзу та внаслідок глобалізації відбувалося свідоме входження (приєднання) країн Центрально-Східної Європи до глобальних процесів. Зважаючи на серединне геополітичне розташування цих країн між промислово розвинутою Європою з її енергопотребами та Близьким Сходом і Росією – основними постачальниками енергоресурсів до ЄвроСоюзу – ці країни тривалий час не могли б балансувати між двома центрами сили. Зважаючи на історичні зв'язки з Європою, а також на європейську ідентичність країн Центрально-Східної Європи рішення про набуття членства у Європейському Союзі видається природним для центрально-східноєвропейських суспільств, хоча й було воно озвучене на початку 90-х рр. XX ст., тобто у даному випадку євроінтеграційний чинник виявився вирішальним міжнародним чинником інституціоналізації громадянського суспільства в країнах Центрально-Східної Європи.

Наміри набуття членства у ЄвроСоюзі країн Центрально-Східної Європи вимагали виконання ними певних вимог. При цьому важливо врахувати той факт, що інтеграційна стратегія, започаткована урядами країн ЦСС, ґрунтувалася на спільній європейській ідентичності їх суспільств. Приналежність до Європи не в географічному, а у соціокультурному (цивілізаційному) сенсі ніколи не ставилася під сумнів громадянами країн. Тому євроінтеграція як стратегічна мета їх держав суспільствами розглядалася насамперед як факт «відновлення історичної справедливості», що стало основною передумовою їх «повернення у Європу». Іншою, не менш важливою передумовою був високий рівень багатосторонньої співпраці у економічній та військовій (наслідком став вступ Польщі, Угорщини та Чехії у 1999 р. до НАТО, що стало складовою їх євроінтеграційної стратегії) сферах. Крім того, динамічно зростав рівень західноєвропейських інвестицій у ці країни. Тобто вже протягом 90-х років країни ЦСС інтегрувалися до ЄС хоча й без юридичного оформлення їх членства.

Власне у реалізації стратегії євроінтеграції країн Центрально-Східної Європи виокремлюють три етапи (за О. Ковальновою). Кожен етап включав розробку й реалізацію основних положень узгоджених інтеграційних стратегій урядів країн.